

Az Országgyűlési Könyvtár a nyilvánosság szolgálatában

jellegű könyvtár nyilvánossá tételét:

„A Nemzetgyűlés Könyvtára ... nem szorítkozhatik a jövőben csak a törvényhozó testület tagjainak szolgálatára, hanem kötelessége lesz, hogy gazdag könyvanyagát...

bocsássa a ... kutatómunkát végző olvasók rendelkezésére”. Az 1948-as könyvtári ügyrendben már a kettős funkció szerepel: „A Könyvtár a helybeni használat céljaira a képviselők, valamint külön a Könyvtár látogatására engedélyt nyert kutatók részére olvasóhelyiségeket tart fenn.”

1950. szeptember 1-től még korlátozott nyilvánossággal lehetett használni a könyvtárat, de az engedéllyel rendelkezők már a XXV-ös kapun keresztül jöttek be – ami azóta is a könyvtár bejárata –, és a nagy olvasóterem Duna parti galériáján olvashattak.

1952 őszén teljesen nyilvánossá vált a könyvtár, 1953 januárjától pedig véget ért az Országgyűléssel fennálló szervezeti kapcsolat, 1991-ig az intézmény a mindenkori kultuszminisztérium alá tartozott.

Mint a mellékelt plakátból is látszik, – melyet Kotnyek Antal fényképezett –, a könyvtár kiterjedt propagandatevékenységet folytatott, így a napi látogatók száma fokozatosan emelkedett. A kézikönyvtári polcok egységei között, az olvasóktól és egymástól el nem választva dolgoztak a könyvtár munkatársai. A helyzet javítása érdekében az olvasóterem ablak felőli, munkahelyi célokat szolgáló fülkéit ólomüveges válaszfallal látták el. Lebontották a középkorzatra vezető öntöttvas lépcsőket, hogy még több olvasóasztal férjen be. A földszinti fülkékből kutatószobák lettek, a galérián a könyvtárosok munkaszobáit

alakították ki. A nagy olvasóteremben lévő könyv- és folyóirat-sorozatokat a félemeleti raktárakban helyezték el, helyüket 3000 kötetes kézikönyvtár foglalta el. A könyvek szállítására az előző években elkészült teherlift mellett a félemeleti könyvraktár és a földszinti nagy olvasóterem között csúszdát építettek. Az átalakított olvasótermet 1953 novemberében nyitották meg, melyről a Könyvtáros című folyóirat 1954 márciusi számában tudósítottak.

Az ötvenes évek könyvtárhasználatának élménye több visszaemlékezésben is megtalálható, Konrád György író így mutatja be a könyvtárat Fenn a hegyen című művében: „A könyvtár előtt sokan jártak fel-alá a lépcsőkön, a diákok kihallgatták egymást a soron következő kollokviumok anyagából. Nagy réztörzsű lámpák tövében ültek sorba egymás mellett a bölcsész-lányok, akikből tudósok lettek, ... megnézték az asztalok mellett elhaladókat, a kutatókat, a magasabb rangosztályt, a kiváltságosakat, akik nappali fény mellett dolgozhattak a négyszemélyes, facirádás és színes üvegajtóval a nagyteremtől elválasztott úgynevezett kutatószobákban, a Dunára és a Várra néző nagy ablakok mögött.”

1958-ban a közgyűjteményt a művelődésügyi miniszter országos tudományos szakkönyvtárnak minősítette, és kijelölte az azóta is meglévő három fő gyűjtőkörét: jogtudomány, politikatudomány és jelenkori egyetemes történelem. A meglévő állományokból különgyűjteményeket hoztak létre: 1958-ban a Magyar Tanácsköztársasági Különgyűjteményt, 1960-ban az ENSZ Letéti Gyűjteményt, 1962-ben pedig a Külföldi Parlamenti és a Magyar Parlamenti Gyűjteményt.

A Képviselőházi Könyvtárat 1868-ban az országgyűlési képviselők számára hozták létre. A folyamatosan gazdagodó intézményi gyűjtemény számos olyan magyar és külföldi könyvet, jogszabálygyűjteményt, sajtóterméket, valamint parlamenti dokumentumot tartalmazott, amely mást nem volt megtalálható, így egyre több kutató, egyetemi tanár, minisztériumi dolgozó kért engedélyt a könyvtárhasználatra. Az 1907-es könyvtári ügyrend már szabályozta a látogatást: „Idegenek a könyvtár könyveit csakis délelőtt azon időben használhatják, amikor a könyvtár a képviselők részére különben is nyitva van, mégpedig kizárólag az elnöktől írásbeli folyamodásukkal kérendő, s bármikor visszavonható engedély alapján.”

A képviselők már 1922-ben felvetették egy külön olvasóterem berendezését a kutatók számára. Végül 1934. október 19-én két, kívülről megközelíthető nyilvános olvasóterem nyílt meg az Országház Kossuth tér felőli részén. A statisztikák azt mutatják, hogy a húszas években az „idegenek” olvasóforgalma már a törvényhozókéénak 2–2,5-szerese, a harmincas években pedig 3–4-szerese is volt.

Az 1945 utáni kultúrpolitika, majd a parlament szerepének változása következtében a könyvtár egyre hosszabb nyitvatartással várta az olvasóközönséget. Trócsányi György igazgató a könyvtárat irányító Országgyűlési Könyvtári bizottság ülésén már 1946-ban javasolta a zárt